

НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО БОЙКІВЩИНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III Всеукраїнської науково-практичної
конференції

до 90-х роковин від дня народження
заслуженого майстра народної творчості України
Мирослави КОТ

Дрогобич,
2023

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі»
Львівський фаховий коледж декоративного
і ужиткового мистецтва ім. І. Труша
Навчально-наукова лабораторія «Мистецька Бойківщина»
ГО Товариство «Бойківщина», м. Львів
ТОВ «Майстерня Магди Дзвін», м. Львів

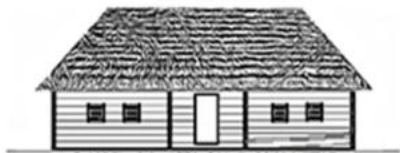
ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції
до 90-х роковин від дня народження заслуженого майстра
народної творчості України Мирослави КОТ

11 – 12 травня 2023 року



*Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка*



*Державний історико-культурний
заповідник «Нагуєвичі»*



*Львівський фаховий коледж декоративного
і ужиткового мистецтва ім. І. Труша*

Львів – Дрогобич – Нагуєвичі, 2023

УДК 746.3(477)(092)(08)

З-41

Рекомендовано до друку Вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 27 квітня 2023 р.).

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Державного історико-культурного заповідника «Нагуєвичі» (протокол № 3 від 25 квітня 2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Руденченко А.А. – доктор педагогічних наук, завідувачка кафедри декоративного мистецтва і реставрації Київського університету імені Бориса Грінченка

Паньок Т.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри образотворчого мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Лазорак Т.П. – старший науковий співробітник ДІКЗ «Нагуєвичі»

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Оршанський Л.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, член Спілки дизайнерів України (гол. редактор);

Зимомя М.І. – доктор філологічних наук, професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, заслужений діяч науки і техніки України (заст. гол. редактора);

Ліщинська-Кравець Г.Л. – старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти, керівник навчально-наукової лабораторії «Мистецька Бойківщина» Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України;

Хміль Л.М. – Заступник директора з наукової роботи Державного історико-культурного заповідника «Нагуєвичі»;

Гром Г.Л. – викладач кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, член Спілки майстрів народного мистецтва України (секретар ред. ради).

З-41 Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції до 90-х роковин від дня народження заслуженого майстра народної творчості України Мирослави Кот «Народне мистецтво Бойківщини: історія та сучасність» / ред. рада: Оршанський Л.В., Зимомя М.І., Ліщинська-Кравець Г.Л. та ін. Дрогобич: ТЗОВ «Трек ЛТД», 2023. 240 с.

Наукове видання, приурочене 90-м роковинам від дня народження заслуженого майстра народної творчості України Мирослави Кот, знайомить із дослідженнями актуальних проблем у галузі етнології, історії, мистецтвознавства та педагогіки, використання народного мистецтва у системі художньо-трудової підготовки, творчого розвитку і національного виховання учнівської і студентської молоді.

Для науковців, викладачів, учителів, студентів, усіх, хто цікавиться проблемами відродження і розвитку народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Друкується в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за зміст своїх текстів і точність наведених цитат.

ISBN 978-617-7990-37-5

УДК 746.3(477)(092)(08)
© ТЗОВ «Трек ЛТД», 2023

Мельник Олена, Валентина Зьома	
Локальні художньо-стильові особливості української вишитої сорочки	99
Близнюк Микола, Вакуленко Надія	
Традиційні й інноваційні аспекти технології вишивки «білим по білому»..	103
Решетар Маріанна	
Характеристика основних композиційних складників традиційного орнаменту	107
Загайська Роксоляна	
Оксана Сокол – бойкиня, митець, мати, незламна українка. Штрихи біографії	111
Василик Дзвенислава	
Внесок засновників товариства і музею «Бойківщина» у збереження скарбів народного мистецтва	115
Якимів Галина	
Діяльність музею історії міста Болехова імені Романа Скворія в контексті дослідження та популяризації мистецтва Бойківщини	118
Голінчак Христина, Мельник Галина	
Розиток ткацтва на Бойківщині у ХІХ – ХХ століттях	122
Гром Галина	
Ткацькі пристрої та їх використання (презентація практичного посібника).....	124
Тарнавська Крістіна	
Сакральна архітектура – незрівнянна духовна спадщина Бойківщини	126
Матвісів Ярослав	
Сакральна дерев'яна архітектура як важлива складова духовної культури українців	130
Ясеницький Володимир	
Характерні особливості планування й організації сакрального простору дерев'яних храмів	137
Зубрицький Платон	
Макетування об'єктів дерев'яної сакральної архітектури як важливий чинник розвитку творчого потенціалу та духовного виховання студентської молоді	142
Ониськів (Мельник) Дарія	
Дерев'яні церкви села Петранка на Івано-Франківщині	153
Мельник Ольга, Мельник Галина	
Дослідники бойківського житла	158
Самусь Віталія	
Історичні віхи розвитку та характеристика основних шкіряних промислів України	161
Харитоновна Валентина	
Особливості писанкової орнаментики Бойківщини	173
Морозова Олена	
Бісероплетіння – традиційний вид декоративно-ужиткового мистецтва.....	174
Штень Тетяна, Масланич (Штень) Марія	
Жіночі прикраси як важливі складові ансамблевості автентичного одягу бойків	178

Валентина ХАРИТОНОВА

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

ОСОБЛИВОСТІ ПИСАНКОВОЇ ОРНАМЕНТИКИ БОЙКІВЩИНИ

Сьогодні про українську писанку знають в усьому світі, а її виготовлення стало популярним не лише в Україні, а й багатьох країнах світу. Численні мистецькі та культурні організації відзначають українську писанку як символ національної культурної спадщини України. Українська писанка та вишиванка стали важливими чинниками поширення автентичної української культури і засобом національної ідентичності українців за кордоном.

Традиція розписувати писанки існує у багатьох країнах світу, проте саме в Україні писанкарство вирізняється розмаїттям технік виконання, регіональною специфікою зображення знаків-символів, використання кольорової гами. Вишуканість та витонченість орнаментів, досконало підібрані кольори, гармонійне переплетення рослинних і геометричних візерунків завжди захоплює шанувальників цього унікального виду народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Писанка – це яйце, яке прикрашається різнокольоровим малюнком за допомогою воскових візерунків. Серед традиційних технік виготовлення писанок найпоширенішою є воскова, що виконується спеціальним інструментом – писачком (писаком, кисткою) з металевою лічкою, за допомогою якого на поверхні яйця утворюються суцільні лінії. Наносити восковий малюнок на шкаралупу яйця можна і писаком з булавкою, шпилькою, цвяшком на кінці, можна навіть використовувати сірники. В результаті використання таких інструментів утворюються витягнуті воскові краплі. Такі традиційні техніки писанкарства є знаними та звичними для писанкарської Львівщини, зокрема Бойківщини.

Бойківщина – етнографічний регіон, до якого належить Сколівський, Турківський, південна частина Стрийського, Дрогобицького, Самбірського, Старосамбірського районів Львівської області. Писанки є дуже характерним елементом народного мистецтва цього регіону. Вони відрізняються від інших українських писанок стриманими кольорами, своїм унікальним стилем і мотивами.

Традиційні мотиви писанок Бойківщини – це зображення квітів, гілок, птахів, тварин, людей, хрестів і геометричних форм. Орнаменти ж мають свій особливий стиль та символіку, яка пов'язана з українською міфологією та духовною культурою. До основних елементів орнаменту писанок Бойківщини належать: ромби та трикутники (ці елементи символізують різні аспекти життя та природи, такі як вогонь, землю, воду та повітря); складні геометричні фігури – зірки, шестикутники та восьмикутники (ці елементи символізують різні аспекти природи, такі як рослини та квіти). Ці елементи орнаменту на писанках Бойківщини часто поєднуються між собою та утворюють складно-хімерні композиції, які мають свій особливий символічний зміст. Також на бойківських писанках часто зображують символи християнської віри, зокрема: агні, хрести,

птахи – символи світла та душі, а також зображення Сонця та Землі, що символізують духовний та фізичний світи.

Наявність саме таких зображень на писанках Бойківщини підтверджують дослідження відомих українських науковців. Зокрема, Михайло Скорик у своїй праці про бойківські писанки так описує особливості їхньої орнаментики: «Серед писанок Бойківщини, немає «реальних звірят», частіше зустрічається рослинний орнамент, а ще – зірка-розета восьмираменна та шестираменна є частим орнаментом бойківських писанок... рослинний і звіриний орнамент виступає часто на бойківських писанках у тому виді, що він не відтворює цілих рослин, чи звірят, лише поодинокі частини, окремо... цвіт, листок, галузку чи різки, лапки, крильця, слимачки» [1, с. 24].

Особливості писанкового розпису бойківських писанок розкриває у своїй монографії «Писанки українських Карпат» Олексій Соломченко, зауважуючи таке: «Бойківські і лемківські писанки – архаїчні, на них ще не позначився вплив моди «щонайгарніше розцяцьковувати яйце», коли будь-який зміст пропадає. Дійсно, ще й сьогодні на писанках Старосамбірського, Сколівського та Стрийського районів Львівської області можна зустріти солярну орнаментуку у вигляді круга-сонечка, хрестоподібних зображень, «троячки», «млинки», «вітрячки», кола з крапками тощо. Поширеними у селах цих районів є також рослинні орнаменти. Серед писанкарських технік трапляються воскові (за допомогою лійкоподібних та шпилькових (лемківських) писачків, техніка «накапування» воску, а також продряпування. Щодо кольорів, характерними є охристо-оранжеві, світло-коричневі, охристо-червонуваті, колір випаленої глини (теракоти). Барвники переважно одержують із відвару цибулиння (лушпиння цибулі). Можуть траплятися писанки з чорним тлом. Зелені, сині барви з'явилися на бойківських писанках значно пізніше – з появою хімічних барвників. Палітра бойківських писанок стримана – це 2-3 барви. На відміну від витончених орнаментів гуцульських писанок, бойківські значно простіші, лаконічніші, за колоритом стриманіші, скромніші... з дещо укрупненими елементами і мотивами [2, с. 129].

Питанням вивчення особливостей писанкування Бойківщини опікувалось немало дослідників, оскільки ця традиція має дуже багату історію та культурне значення. Ось деякі з найвідоміших дослідників цієї теми: Іван Вишенський – український етнограф, народний художник; Іван Михайлюк – український етнограф та народний майстер з писанкарства; Ірина Климко – українська етнографка та народна майстриня з писанкарства.

Отже, вивчення мистецької спадщини Бойківщини в царині писанкарського мистецтва, наукове дослідження писанки як культурного феномену, процесів, пов'язаних з її творенням дозволяє виокремити бойківські писанки з-поміж чисельних зразків писанок, що побутують на інших теренах України. У всеукраїнському контексті бойківська писанка – дуже важливий елемент української народної творчості, який відображає історію, традиції та символіку цього регіону, має велике значення як елемент української культури та національної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Скорик М. Бойківські писанки // Літопис Бойківщини. – 1934. – С. 20–28.
2. Соломченко О.Г. Писанки Українських Карпат / фотоіл. В. В. Боднар [та ін.]. Ужгород: Карпати, 2004. 240 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції
до 90-х роковин від дня народження заслуженого майстра
народної творчості України Мирослави КОТ

«НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО БОЙКІВЩИНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ»

Редактор

Ірина Невмержіщюк

Технічний редактор

Ольга Лужецька

Коректор

Ірина Артимко

Здано до набору 26.04.2023 р.

Підписано до друку 02.04.2023 р.

Формат 60х90/16.

Папір офсетний. Гарнітура Тітез.

Наклад 100 прим.

Ум. друк. арк. 14,0. Зам. 21.

Друк ТзОВ «Трек ЛТД»
м.Дрогобич, вул.Д.Галицького,1
Тел. 0970111011
druksv@gmail.com